

14 Oslobodenie manželstva a partnerstva

Keď bolo súčasné feministické hnutie na vrchole, inštitúcia manželstva podliehala ostrej kritike. Do hnutia prišlo mnoho heterosexuálnych žien, ktoré žili v intímnych vzťahoch poznačených dominanciou mužov, najmä v dlhotrvajúcich manželstvách, v ktorých bola rodová nerovnosť normou. Hnutie od začiatku kritizovalo dvojakú normu v sexualite, keď sa zavrhovali ženy, ktoré neboli pannami alebo vernými milenkami a partnerkami, zatiaľ čo muži mohli robiť, čo sa im zachcelo a ich správanie sa tolerovalo. Sexuálne oslobodzovacie hnutie ešte posilnilo feministickú kritiku manželstva, predovšetkým požiadavku bezpečnej, dostupnej kontroly pôrodnosti.

Feministické aktivistky spočiatku venovali veľa pozornosti súkromným väzbám a vzťahom v rámci rodiny, pretože práve v tomto prostredí ženy všetkých spoločenských tried a rás zažívajú ťarchu mužskej dominancie, či už zo strany patriarchálnych rodičov, alebo partnerov. Žena sa môže asertívne vysporiadať so sexistickým šéfom alebo môže úspešne čeliť sexuálnemu útoku neznámeho muža, no potom príde domov a podriadi sa partnerovi. Súčasná feministky, či už heterosexuálne ženy, ktoré prežili dlhotrvajúce manželstvo, alebo lesbické ženy, ktoré boli s nimi v hnutí, kritizovali manželstvo

ako ďalšiu formu sexuálneho otroctva. Poukazovali na to, že tradičné sexistické putá viedli k typu manželstva, v ktorom intimita, starostlivosť a vzájomná úcta padli za obeť tomu, aby muži mohli ovládať celú rodinu.

Feministky boli spočiatku pesimistické a nedúfali, že by sa muži mohli zmeniť. Niektoré heterosexuálne ženy si vybrali celibát alebo lesbizmus namiesto nerovných vzťahov so sexistickými mužmi. Ďalšie vnímali monogamiu vo vzťahu s mužom ako posilnenie myšlienky, že ženské telo je majetok, ktorý patrí konkrétnemu mužovi. Mnohé z nás sa rozhodli pre nemonogamné vzťahy a mnohé z nás odmietali manželstvo. Boli sme presvedčené, že život s mužom bez štátom posväteného manželstva v rámci patriarchálnej spoločnosti pomôže mužom nadobudnúť zdravý rešpekt voči ženskej autonómii. Feministky tiež žiadali koniec sexuálneho otroctva a upozorňovali, že v manželstve je veľmi rozšírené znásilňovanie. Zároveň presadzovali právo žien na vyjadrenie vlastnej sexuálnej túžby a právo na to, aby mohli aktívne začať sexuálny vzťah a byť sexuálne uspokojené.

Mnohí heterosexuálni muži oceňovali feministické myslenie, lebo boli nespokojní v sexuálnych vzťahoch s partnerkami, ktoré sa nezaujíмали o sex, keďže boli vychované v názore, že cnostné ženy nemajú byť sexuálne aktívne. Títo muži boli vďační feministickému hnutiu, že prišlo so zmenou sexuálnej paradigmy pre ženy, lebo im to zaručovalo uspokojujúcejší sexuálny život.

Feministické teoretičky spochybnili predstavu, že mravnosť ženy možno odvodiť od jej sexuálneho života, čím prispeli k tomu, že

ženy, ktoré už neboli panny, prestali byť stigmatizované. Sexuálnej spokojnosti žien zároveň prisúdili rovnakú dôležitosť ako sexuálnej spokojnosti mužov. Feministické hnutie nabádalo ženy, aby nepredstierali, že sú sexuálne uspokojené, ak to nie je pravda, takže hrozilo, že vyjdú na povrch sexuálne nedostatky mužov.

Aby sexistickí muži túto hrozbu zneškodnili, sústavne tvrdili, že väčšina feministiek sú lesby alebo že všetko, čo feministka potrebuje, je „poriadne pretiahnuť“, aby vedela, kde je jej miesto. Feministická vzbura však v skutočnosti odhalila fakt, že mnoho žien nemá v patriarchálnych vzťahoch s mužmi uspokojujúci sexuálny život. Väčšina mužov vítala zmeny v ženskej sexualite iniciované feministickým hnutím, presnejšie zmeny, ktoré viedli ženy k tomu, aby boli sexuálne aktívnejšie, menej už požiadavky žien, aby muži zmenili svoje sexuálne správanie. Keď sa feministická agenda po prvý raz zamerala na heterosexuálnu sexualitu, chýbajúca sexuálna predohra bola veľmi diskutovanou témou. Heterosexuálne ženy boli znechutené z mužského sexuálneho nátlaku a z toho, ako málo mužom záležalo na tom, aby ženy tiež prežívali rozkoš. Feministky sa zamerali na sexuálnu rozkoš a to dalo ženám jazyk, ktorým mohli spochybniť mužské sexuálne správanie a zaujať voči nemu kritický postoj.

Z hľadiska sexuálnej slobody ženy robili veľké pokroky. Kritika monogamie ustúpila do úzadia v dôsledku šírenia sexuálne prenosných chorôb, takže bolo pre ženy zrazu zložitejšie rozhodnúť sa pre sexuálnu promiskuitu. Odkedy sa rozšírili smrteľné choroby ako AIDS, ktoré sa častejšie prenášajú z muža na ženu, pre heterosexuálne ženy v patriarchálnej kultúre, ktorá toleruje mužskú

promiskuitu, je ťažšie mať viacerých partnerov. Keď sa v heterosexuálnych vzťahoch v rámci patriarchátu kladie dôraz na monogamiu, je pre páry oveľa ťažšie skoncovať so sexistickou paradigmou. Mnohé feministky si zároveň uvedomili, že nemonogamné vzťahy v rámci patriarchátu sú pre mužov často výhodné, kým pre ženy sú ohrozujúce. Ženy sa môžu slobodne rozhodnúť mať sex s mužom žijúcim v partnerstve s inou ženou. Muži však málokedy prejavujú sexuálny záujem o ženy, ktoré majú partnera. Prípadne dávajú najavo, že práve on má nad ňou rozhodujúcu moc. Napriek všetkému možnosť žien vymaniť sa z monogamie, bez ohľadu na to, či túto možnosť využijú, alebo nie, spochybňuje zaužívaný názor, že ženské telo patrí mužom. Tak ako všetky pozitívne zmeny, ktoré sú výsledkom feministickej kritiky sexistického chápania sexuálnej rozkoše, aj táto zmena pomohla vytvoriť svet, v ktorom ženy a muži môžu mať uspokojivejšie sexuálne vzťahy.

Spočiatku sa zdalo, že zmeny v povahe sexuálnych vzťahov budú viesť k ďalším zmenám vo vzťahoch v súkromí, a síce, že muži budú vykonávať rovnaký podiel domácich prác a starostlivosti o deti. Dnes si mnohí muži uvedomujú, že by sa mali podieľať na domácich prácach, či už sa naozaj podieľajú, alebo nie, takže mladé ženy nevidia dôvod robiť z tohto tému, jednoducho akceptujú očakávanie, že sa muži budú podieľať na domácich prácach, ako normu. Samozrejme, realita je taká, že sa to normou nikdy nestalo a že väčšina žien stále vykonáva väčšinu domácich prác a prác súvisiacich so starostlivosťou o deti. Vcelku možno povedať, že muži boli skôr ochotní akceptovať rovnosť v spálni a prispôbiť sa jej než rovnosť

súvisiacu s domácimi prácami a starostlivosťou o deti. Nečudo teda, že keď niektoré ženy získali moc v rámci svojej triedy, riešili nerovnosť tým, že si najímali pomocnice v domácnosti na práce, ktoré ony ani ich partneri nechceli robiť. Keď heterosexuálna dvojica platí za prácu, ktorá je podľa sexistického zmýšľania „ženská“, zvyčajne sa práve žena zaoberá tým, koho do takej práce prijme, a dozerá aj na jej vykonávanie.

Feministická kritika materstva ako jediného uspokojujúceho cieľa ženského života zmenila povahu manželstva a dlhotrvajúceho partnerstva viac než čokoľvek iné. Keď sa hodnota ženy prestala odvodzovať od toho, či porodila a vychovala deti, pre dvojkariérový pár, ktorý chcel zostať bezdetný, sa stalo možným manželstvo rovnocenných partnerov – vzťah medzi rovnými. V prípade bezdetnosti bolo pre dvojicu ľahšie vytvoriť si skutočné partnerstvo, keďže v patriarchálnej spoločnosti sa automaticky predpokladá, že niektoré povinnosti týkajúce sa starostlivosti o deti vykonáva matka. Dosiahnuť rodovú rovnosť je za týchto okolností pre ženy vždy ťažšie. Výrečný je napríklad fakt, že v začiatkoch feministického hnutia medicínske inštitúcie, ktoré predtým bagatelizovali dojčenie, zrazu začali nielen podporovať dojčenie, ale priam na ňom trvať. Toto je len jeden aspekt starostlivosti o deti, ktorý automaticky vyžaduje väčšiu zodpovednosť od ženy, ktorá porodila, či už je heterosexuálna, alebo lesba. Určite mnohé ženy žijúce vo vzťahu s mužom často prídu na to, že po narodení dieťaťa ich vzťah nadobudne takú podobu, v ktorej sú ich úlohy rozdelené oveľa viac v súlade so sexistickými stereotypmi. No keď sa dvojica usiluje dopracovať sa k rovnosti vo všetkých sfé-

rach, najmä v oblasti starostlivosti o deti, nie je to nemožné, dôležité je však na tom naozaj pracovať. Lenže mnohí muži sa jednoducho nerozhodli popracovať na starostlivosti o deti.

Feministky sa vždy zasadzovali, aby sa viac pozornosti venovalo hodnote a významu otcovstva, a to tak v záujme detí, ako aj v záujme rozvíjania rodovej rovnosti. Keď sa muži rovnako podieľajú na rodičovstve, vzťahy medzi ženami a mužmi sú lepšie, či už sú rodičia zosobášení, žijú spoločne, alebo oddelene. Vďaka feministickému hnutiu sa viac mužov aktívne podieľa na rodičovstve než kedykoľvek predtým, no aj tak sme nedosiahli ešte ani len náznakov rodovej rovnosti. A pritom vieme, že ak sa muži a ženy rovnako podieľajú na rodičovstve, je to pozitívna a naplňujúca skúsenosť pre všetky zúčastnené strany. Pochopiteľne, nároky, aké táto práca kladie na ľudí, sú často dôvodom, prečo sa rodičovstvu menej venujú zamestnaní rodičia, predovšetkým muži. Kým sa neudejú naozaj významné zmeny v tom, ako práca ovplyvňuje zamestnanosť, nebudeme si môcť život naplánovať tak, aby si muži mohli nájsť čas a priestor na rodičovstvo. Až potom budú môcť muži viac túžiť po rodičovstve. Dovtedy budú pracujúci muži, priveľmi unavení a primálo platení, veľmi radi presúvať starostlivosť o deti na ženy, hoci aj ony sú veľmi unavené a zle platené. Svet práce v rámci bieleho šovinistického kapitalistického patriarchátu sťažil ženám možnosť byť naplno matkami, takže ženy, ktoré by sa mohli rozhodnúť pre zamestnanie, zostávajú doma. Ako faktor vytláčajúci ženy z pracovného prostredia a zatláčajúci ich späť do domácnosti vzbudzuje viac než mužská nadvláda obavy fakt, že vychováваме spoločnosť detí bez rodičov.

Pre mnohé ženy je ťažké zariadiť si to tak, aby si v rámci pracovného prostredia nastaveného na súťaživosť a kariéru našli nejaký čas na lásku a starostlivosť. Skutočnosť, že sa nehovorí o tom, že by z pracovného procesu mohli odísť aj muži, aby mohli byť rodičmi na plný úväzok, odráža, do akej miery u nás ešte stále prevláda sexistické rozdelenie rodových rolí. Väčšina ľudí v našej spoločnosti je stále presvedčená, že ženy sa vedľa lepšie postarať o deti ako muži.

Do veľkej miery práve ženy, ktoré na jednej strane kritizovali materstvo, no na druhej strane využívali špeciálny status a privilégiá vyplývajúce z materstva, najmä pokiaľ ide o puto medzi rodičom a dieťaťom, neprejavili ochotu uvoľniť mužom miesto v rodičovskej starostlivosti a s ním spojenú hrdosť natoľko, ako v to dúfali feministické teoretičky.

Niektoré feministické autorky, ktoré kritizovali biologický determinizmus v každej inej oblasti, ho často prijímali, keď išlo o tému materstva. Neboli schopné uznať, že otcovia sú rovnako dôležití ako matky a že rodičovstvo môžu zvládať rovnako dobre. Tento rozpor a prevládajúce sexistické myslenie marili feministické požiadavky na rodovú rovnosť v oblasti starostlivosti o deti.

V súčasnosti nás masmédiá často bombardujú tvrdením, že manželstvo je opäť v móde. Manželstvo nikdy z módy nevyšlo. Keď ľudia tvrdia, že manželstvo sa vracia na scénu, myslia tým, že je znovu „in“ taká predstava manželstva, ktorá je definovaná sexisticky. Tento fakt je pre feministické hnutie znepokojujúci. Dnes je rovnako jasné ako v minulosti, že manželstvá budované na sexistických základoch sú potenciálne plné problémov a len málokedy vydržia.

Tradičné sexistické manželstvá sú čoraz viac v obľube. Často sú semenišťom utrpenia a nespokojnosti, ktoré bolo katalyzátorom feministickej vzbury v súkromných vzťahoch. Porušením tradície však je, že tieto putá sa často trhajú. Ľudia uzavierajú manželstvo mladí a mladí sa aj rozchádzajú.

Patriarchálna mužská nadvláda bola tou silou, ktorá spôsobovala rozvraty a rozvody manželstiev a partnerstiev v našej spoločnosti. Všetky súčasné štúdie o úspešných manželstvách poukazujú na to, že rodová rovnosť vytvára prostredie, v ktorom partneri pociťujú akceptáciu. Prijatie vytvára lepšie vzťahy a aj v prípade, keď manželstvo nevydrží, bude priateľstvo rovnocenných ľudí, ktoré je základom tohto puta, pokračovať. Je preto dôležité, aby sme v budúcom feministickom hnutí venovali menej času kritike patriarchálnych manželských pút a väčšmi vyzdvihovali hodnotu vzťahu rovnocenných ľudí, vzťahu založeného na princípoch rovnosti a úcty, pretože ak má byť partnerstvo naplnené a ak má vytrvať, sú preň dôležité obojstranná spokojnosť a spoločný vývin.

